

VVDM, vakbond van jongeren in uniform

De vakbeweging heeft grote moeite om jongeren te organiseren en hen te interesseren voor vakbondswerk. Het gaat om die groep jongeren waar ook het overgrote deel van de dienstplichtigen onder valt. In de leeftijd van achttien tot drieëntwintig jaar en vers van school. Bij dienstplichtigen telt verder nog mee dat een flinke groep, op voorhand al wat meer kritiese jongeren er uit valt: elk jaar zo'n drieduizend jongens die een beroep doen op de wet gewetensbezwaarden militaire dienst.

VVDM EN FNV

Het belang van een dienstplichtigen-vakbond als de VVDM is volgens mij altijd onderschat door de vakbeweging. Ook door de meer kritiese kaderleden. Het argument van een grotere maatschappelijke controle op het militaire apparaat door middel van een progressieve soldatenvakbond laat ik hier nog buiten beschouwing. Dertig procent van alle jongens in Nederland (dus vijftien procent van alle jongeren) vervult de veertien maanden dienstdienst. Voor het overgrote deel is de dienstdienst, na school, de eerste ervaring met een 'werkplek', en de eerste ervaring met een vakbond. Vakbondsorganisatie van dienstplichtigen zou voor de vakbeweging één van de middelen kunnen zijn voor een betere instroom van jongeren. Dat *dát* van groot belang is mag duidelijk zijn: zonder jongeren in de vakbeweging een toenemende vergrijzing, ook van het kaderbestand, grote moeite om soepel in te spelen op nieuwe maatschappelijke ontwikkelingen, verstarring én niet als onbelangrijkste, het ondersneeuwen van specifieke belangen van jongeren in het geheel van de vakbondseisen. Met de enorm toegenomen jeugdwerkloosheid van de laatste jaren komt daar voor wat betreft dienstplichtigen nog een extra argument bij. Voor een flinke groep langdurig werkloze jongeren blijft de dienstdienst jarenlang hun enige ervaring met een (vaste) werkplek en met vakbondsorganisatie. Een nauwere samenwerking van de

Precies twintig jaar geleden richtten dienstplichtigen in Ede de VVDM op: de Vereniging Van Dienstplichtige Militairen. Bestuurders van NVV en NKV waren niet enthousiast over de nieuwe vakbond voor soldaten. Voor de leiding van de vakbeweging en voor de PvdA was het leger in die dagen nog iets waar je eigenlijk niet met je vingers aan zou mogen zitten. Sindsdien bleef de VVDM onafhankelijk van de FNV en de andere centrales. Wel laaide op verschillende momenten in de geschiedenis van de VVDM de discussie op over samenwerking dan wel aansluiting bij de FNV, de ACOP en de Jongerenbeweging. Het voor minstens een deel zelfgekozen isolement van de VVDM plaatst de vakbond voor dienstplichtigen in het algemeen buiten alle discussies in en over de vakbeweging. Toch slaagde de VVDM er de afgelopen twintig jaar in enkele honderdduizenden jongeren te organiseren en niet geringe successen binnen te halen. En is ze nu, na een heel moeilijke periode, één van de weinige vakbonden in Nederland die flink groeit. Met op dit moment elfduizend leden van de vijfenveertig duizend dienstplichtigen.

Foto: Rob Brouwer

VVDM met de FNV, of zelfs een formele aansluiting bij de federatie, zou gezien vanuit de FNV voor de hand moeten liggen. Ook de VVDM heeft daar op zich alle belang bij. Naast prakties-organisatoriese hulp zou de FNV een belangrijke bondgenoot kunnen en moeten zijn waar het gaat om de verdediging van de belangen van dienstplichtigen. Daarnaast zou het isolement van de VVDM en van dienstplichtigen in de maatschappij kunnen verminderen door een nauwere samenwerking met de rest van de vakbeweging. Op het moment zijn er weer bespre-

kingen tussen FNV en VVDM gestart en de discussie in de VVDM zelf duikt weer op. Oude problemen komen daar opnieuw in naar voren. De angst van veel VVDM-ers om 'ingepakt' te worden door het strakke en bureaucratiese FNV-apparaat. Zou de VVDM haar onafhankelijke, open en soepele positie en organisatie er niet door kwijtraken? Aan de andere kant staat de angst van de FNV voor wat zij ziet als grote 'wispelturigheid' van de soldatenvakbond: elke zes maanden nieuwe hoofdbestuurders, geringe continuïteit in beleid, en de zeer kleine financiële draagkracht van de solda-

THEMA - JONGEREN EN VAKBEWEGING

tenvakbond. Problemen waar terecht niet te gemakkelijk overheen gestapt moet worden.

Maar het lijkt me vanuit de VVDM ruimschoots de moeite waard om de discussie positief in te gaan en de mogelijkheid uit te werken van een nauwere samenwerking of aansluiting bij de FNV waarbij een zo groot mogelijke onafhankelijkheid van standpuntsbepaling en werkwijze voorop staat. Daarbij zou het helpen als de vakbeweging haar grote stilzwijgen als het gaat om belangen van dienstplichtigen (wedde, rechtspositie, vakbondsrechten enzovoort) op zou geven en zover mogelijk nu al zou laten zien minstens voor een deel achter de eisen en acties van de VVDM te staan.

WERKWIJZE VAN DE VVDM

De manier van werken en de problemen van een vakbond voor dienstplichtigen zijn niet te vergelijken met die van vakbondsorganisatie van jongeren in de 'burgermaatschappij'. Het gedwongen karakter van de dienstplicht en de plaats van het leger in de maatschappij maken de positie van soldaten tot een wel heel specifieke. Toch gaat het voor een deel om dezelfde groep jongeren en speelt een aantal vergelijkbare problemen. Het lijkt me dan ook nuttig om in het kader van een discussie over vakbondsorganisatie van jongeren een beeld te geven van de werkwijze en de problemen daarin van de VVDM.

Wat voor de jongerenorganisaties geldt, geldt voor de VVDM nog veel sterker: een enorme doorstroming van ledenbestand en van actief kader. Elke twee maanden komt er een nieuwe lichte dienstplichtigen en in veertien maanden is het complete ledenbestand van de VVDM vernieuwd. Evenals het kaderbestand op de kazernes. Voor de VVDM geeft dat het belang aan voor twee konstante prioriteiten: intensieve ledenwerving en scholing. De ledenwerving is gekoncentreerd in de eerste drie weken van elke nieuwe lichte op de opleidingskazernes. Avond na avond gaan hoofdbestuurders en actieve maten op de kazernes de 'kamers af' om leden te werven. Naast nieuwe leden levert dat meteen een vrij directe band op met de dienstplichtigen. Al in de eerste weken van hun diensttijd worden ze

gekonfronteerd met hun vakbond. En in veel gevallen kan al in de praktijk duidelijk worden wat het belang is van 'je organiseren', want juist de eerste weken van de opleiding gebeurt veel wat niet door de beugel kan en door 'kamerbezoekende VVDM-ers' aangepakt wordt.

Dat contact en eventuele directe steun in het begin van de diensttijd is enorm belangrijk. De onzekerheid bij de nieuwe dienstplichtigen is groot. Want vanuit een relatief beschermde situatie (school, gezin) kom je in een totaal onbekende omgeving terecht, met onbekende lotgenoten uit alle delen van het land en alle sociale lagen. De breuk met het leven vóór de diensttijd is groot en dat is ook de bedoeling want binnen twee maanden wordt iedereen vanuit een geheel verschillende achtergrond hetzelfde: soldaat.

Als je in die moeilijke beginsituatie in de praktijk wat hebt aan een vakbond, dan kan het daarna vaak 'niet meer kapot'.

Na de opleiding is het VVDM-werk gekonsentreerd rond een kazerneafdeling. Een groep actieve VVDM-leden die zich bezig houdt met belangenbehartiging op hun kazerne en uitwerken van VVDM-acties, begeleid door een hoofdbestuurder. Een goed draaiende kazerne-afdeling geeft regelmatig een kazernekrant uit, met nieuws over de verschillende onderdelen op de kazerne, VVDM-acties enzovoort. Gaat regelmatig alle kamers af om te praten met de soldaten en te inventariseren waar problemen en baalpunten liggen. Is bereikbaar voor iedereen op de kazerne via een spreekuur. En onderneemt actie waar dat nodig is. Elke twee maanden is er verder een Algemene Leden Vergadering (ALV) en een kaderkursus van drie dagen. Op de kaderkursus komen de nieuwe actieve maten, meestal tijdens de werving op de opleidingskazerne 'actief gemaakt'. Ze worden met name geschoold in de werking van de VVDM en in de belangrijkste juridische en praktische kennis die nodig is voor belangenbehartiging. De tweemaandelijks ALV is het hoogste besluitvormende orgaan binnen de VVDM, waar alle leden vertegenwoordigd worden door de actieve maten van de kazerne. Daar worden ook de hoofdbestuurders

gekozen.

PROBLEMEN

In de praktijk gaat het allemaal wat minder soepel dan hiervoor beschreven. Het eerste grote probleem is vaak het gebrek aan actief kader op de kazernes. Aan de ene kant speelt daar natuurlijk de doorstroming een rol. Actieve maten die eenmaal goed ingewerkt zijn, staan meestal al op het punt van afzwaaien. Daarnaast komt er op dit moment weinig kader meer 'van buiten'.

Door de hele situatie in de jongerenbeweging is het aantal mensen met vakbonds- en/of actie-ervaring van voor de diensttijd op één hand te tellen. Een gericht scholings- en kadervormingsbeleid kan daar wel iets aan doen, maar het kan dit probleem nooit oplossen in z'n korte periode als de diensttijd vanuit het oogpunt van vakbondswerk is. Het teruglopen van de omvang van het meer of minder geschoolde kader binnen de VVDM heeft naar mijn idee een 'centralistische' tendens op gang gebracht. Ik bedoel daarmee het steeds meer afhankelijk worden van kazerne-afdelingen van het hoofdbestuur. Zowel in het dagelijkse vakbondswerk op de kazerne (hoe zit dit, hoe zou ik dat moeten aanpakken?), als daarmee ook de besluitvorming.

Het tweede probleem zou ik willen noemen de 'verklüenteling' van de relatie VVDM tot de leden en de dienstplichtigen. Een probleem dat volgens mij in de hele vakbeweging te zien is. De VVDM is minder dan pakweg tien jaar geleden 'je eigen organisatie', maar meer een club waarvan je *gebruik* kunt maken als je moeilijk zit. De VVDM, dat ben je niet zelf, maar je bent er een *klant* van. Door een deel van de actieve VVDM-ers wordt dan vaak gezegd dat dienstplichtigen (net als jongeren in het algemeen) individualistischer en materialistischer geworden zijn en meer direct kijken naar 'heb ik er wat aan, schiet ik er wat mee op'. Ik denk zelf dat het minstens ook te maken heeft met de enorm toegenomen 'institutionalisering en professionalisering' van allerlei instellingen en organisaties die zich bezighouden met 'je belangen'. Wijkwerk, jongerenwerk, bejaardenwerk, vrouwenwerk, werk voor randgroepjongeren, plattelands-

THEMA - JONGEREN EN VAKBEWEGING

jongeren, allerlei andere groepen jongeren, en ook... de vakbond. Allemaal (steeds meer) organisaties en instellingen 'voor' in plaats van 'van' de mensen waar het om gaat. Overwoerd door betaalde krachten, jongerenwerkers, sociaalacademici enzovoort. Hoe nuttig ook, het zijn niet 'je eigen' organisaties. Zeker als je daarbij optelt dat in de ogen van veel mensen 'de' vakbond de afgelopen tijd maar weinig heeft kunnen doen voor loon, werk, of andere belangrijke dingen. Dat probleem van de klant-relatie is in de VVDM nog een stuk minder vergeleken met andere (jongeren) organisaties, door de specifieke positie en door een aantal beleidsveranderingen van de afgelopen jaren. De VVDM is een organisatie zonder veel 'professionalisering'. Alle bestuurders en actieve leden zijn zelf ook dienstplichtigen, en met uitzondering van de zes (!) hoofdbestuurders moeten ze net als iedereen de hele dag dienst doen in het groene pak. Daarnaast verhindert de vrij directe werkwijze een al te ver afglijden van de leef- en denkwereld van de 'gemiddelde' dienstplichtige. De groeiende klant-relatie werkt daarbij op dit moment ook minder negatief uit dan in andere vakbondsorganisaties. Door de grote nadruk op directe belangenbehartiging en op een vrij goed werkend 'service'-apparaat, waar de VVDM van nu voor gekozen heeft, hebben dienstplichtigen ook wat aan de VVDM, en schieten ze er wat mee op. Mar het lost het derde (en misschien meest structurele probleem) niet op. Dat is de onmacht om op algemenere en grotere zaken anno 1986 suksessen binnen te halen. Een kwestie van krachtsverhoudingen. Zo moest de VVDM de afgelopen jaren drie keer een vrij drastiese weddeverlaging slikken. Daartegen werd wel aktie gevoerd, maar het was onmogelijk voldoende kracht te ontwikkelen om het ministerie en de regering maar in de verste verte op andere gedachten te kunnen brengen of eigenlijk te dwingen. Dat geldt op dit moment voor alle wat grotere zaken. En de grote meerderheid van de dienstplichtigen voelt dat volgens mij ook aan: het is wel klote, maar wat kun je doen? De VVDM van nu is wel in staat om kleinere suksessen binnen te halen die bijvoorbeeld liggen op het nivo van baalpunten per kazerne (slechte huisvesting, overdreven disciplineren, de zogenaamde 'uitwassen', slecht

eten enzovoort). En het is ook heel belangrijk dat te doen, want het maakt de binding aan de VVDM groter en het verhoogt het idee dat 'aktie helpt'. Maar de werkelijke krachtsverhoudingen verander je er niet mee.

DE GRENZEN

Ik denk dat je daarmee ook terecht komt op wat in de huidige situatie de grenzen zijn tot hoever je komt binnen een organisatie als de VVDM. En waarschijnlijk ook binnen het geheel van vakbondsorganisatie van jongeren.

Je wordt gekonfronteerd met een enorme verslechtering van de positie van jongeren over de gehele linie. Voor wat betreft loon, rechtspositie in het werk, werkgelegenheid, uitkeringen en ga zo maar door. Als specifieke jongeren- of soldatenorganisatie alleen is het onmogelijk om tegen een regering (en ondernemers) die deze maatregelen nemen voldoende in te brengen. Wat je nodig hebt is een vakbeweging die haar hele gewicht in de schaal legt om de positie van jongeren te verdedigen. Maar die vakbeweging laat het wat dat betreft vaak afweten. Volgens mij zijn er maar drie dingen die echt kunnen zorgen dat die situatie verandert. De eerste is dat de VVDM, de Jongerenbeweging verbonden met de FNV en andere jongeren (organisaties) zelf het onderste uit de kan halen en hun positie versterken, ook of juist door te proberen op 'kleinere' punten aktie te voeren en suksessen binnen te halen. Het tweede is dat ze hun stem zo hard mogelijk laten klinken binnen de vakbeweging in haar geheel, waar volgens mij een aansluiting van de VVDM bij de FNV in zou moeten passen. En het derde: een beroep doen op alle (kritiese) kaderleden binnen de 'volwassen' vakbeweging om samen met ons op te komen voor de positie van jongeren.

LEO DE KLEIJN
(lid VVDM)

THEMA - JONGEREN EN VAKBEWEGING

Solidariteit